Beykoz 2019 Sempozyumu

- TEBLİĞLER KİTABI -

BEYKOZ
SEMPOZYUMU
6-7-8 ARALIK 2019

Beykoz Belediyesi

BEYKOZ KİTAPLIĞI

Beykoz Kitaplığı: 3
Sempozyum: 2

Beykoz 2019 Sempozyumu Tebliğler Kitabı

Yayın Koordinasyon
Bünyamin Korkmaz
Basri Akdemir

Yayın Yönetmeni
İsmail Coşkun

Yayın Hazırlık
Muzaffer Topçu
Hasan Otman

Editör
Şefik Memiş

Düzelti
A. Beyza Kıvanç

Tasarım
Murat Arslan

Yapım
monad
[0216] 557 82 87

ISBN 978-605-83251-9-7

Baskı - Cilt
Seçil Ofset
Sertifika No: 44903
[0212] 629 06 15

1. Baskı, Mayıs 2020

Beykoz Belediyesi Kültür Yayınları: 35

BeykozBelediyesi

Osmanlı Beykoz'unun Kimliğini Oluşturan Örgütlenmelerden Tekkeler

Necdet YILMAZ[1]

Öz

Osmanlı'nın kuruluş hamurunda ve bir medeniyet ortaya çıkarmasında yer alan en önemli kurumlardan birisi tekkelerdir. Tasavvufun örgütlenmiş bir tezahürü olan bu müesseseler ferdin kemale ulaşmasında olduğu kadar bu fertlerden oluşan toplumun da erdemle donatılmasının başlıca amili olmuştur. Osmanlı toplum dinamiğini oluşturan üç sacayağından (cami, medrese, tekke) biri olan tekke, Osmanlı coğrafyasının en ücra köşelerine kadar yayılmıştır. Tarikat mensupları gerek merkezleri olan tekkelerde, gerekse cami, medrese ve bulundukları sâir yerlerde tasavvuf kültürünü yaymak, halkın irfan seviyesini yükseltmek, idarenin daha sıhhatli yürümesini sağlamak amacıyla yoğun faaliyet göstermişlerdir.

Tekke mensupları aldıkları vaizlik görevleri yanında ilme ve kitaba verdikleri değerle toplumun zihnî gelişmesinin sağlanmasında; gerek fikir ve felsefe gerekse mimari, şiir ve musiki başta olmak üzere bütün güzel sanatlarla ilgili yönlendirmelerle de derinlikli bir bakış ve duyuş açısı kazanmasında baş aktör olmuşlardır.

Osmanlı döneminde, Beykoz'un bugünkü sınırları içerisinde; Yûşâ Tepesi, Mehmed Emin Efendi, Rûmî ve Atâullah tekkelerinde Nakşibendiyye; Raûfî ve Şeyh Süleyman Efendi tekkelerinde Halvetiyye; Çayır Tekkesi'nde Rifâî, Şeyh Seddin Efendi Tekkesi'nde Bedeviyye; Yardımcı Baba Tekkesi'nde Kâdiriyye; Akbaba Tekkesi'nde önce Bektâşiyye sonra Nakşibendiyye tarikatleri temsil edilmiştir.

Tebliğimizde adı geçen tekkelerin yerleri ve kuruluşları ile tarihî seyri ele alınıp görev yapan postnişinler tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Beykoz, Tekke, Tarikat, Şeyh, Postnişîn.

1 Dr. Öğretim Üyesi, İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi.
necdet.yilmaz@istanbul.edu.tr

Nakşibendî Tekkeleri

Yûşâ Tepesi Tekkesi

Günümüzde Yûşâ Tepesi olarak bilinen, İstanbul Boğazı'nın en yüksek tepesi olan mahal tarihin kadim dönemlerinden beri çeşitli inançlarca mukaddes bir yer kabul edilerek mabetler inşa edilmiştir. Burada ilk çağlarda bir Zeus tapınağı olduğu, Bizans döneminde, altıncı yüzyılda İmparator I. İustinianos zamanında bu tapınağın Hagios Mikael adına bir kiliseye çevrildiği bilinmektedir. Müslümanların bölgeye hâkim olması ile birlikte bu tepede bir mescit-tekke ve yanında bir ziyaretgâh (yatır) ihdas edilerek tepenin kutsallığı devam ettirilmiştir. Bugün Yûşâ Peygamber'in kabri diye ziyaret edilen büyük mezar, İlk Çağ'da Herakles'in mezarı yahut yatağı olarak bilinmekteydi.[2]

Müslümanlar bu tepeye Yûşâ ismini vermiş, ziyaretgâhı da Yûşâ Peygamber'e nispet etmiştir. Hz. Musa'nın yakınlarından olan ve ondan sonra peygamber olarak gönderilen Hz. Yûşâ'nın bu havaliye gelmesi zor bir ihtimal olarak değerlendirilmektedir. Bu tepeye verilen Yûşâ adının nereden geldiği ile ilgili bir yoruma göre "Yûşâ" bir şahıs ismi olmayıp eski attarlıkta koyunlara vurulan damgayı boyamakta kullanılan aşı boyası "yuğşa"dan gelmektedir. Boyanın elde edildiği toprak Boğaz'ın bu bölgesinde çok görüldüğünden ve koyunlar burada "yuğşalandığından" adı geçen yere "Yuğşa Tepesi" denilmiş, bu isim zamanla Yûşâ'ya dönüşmüştür.[3] Yûşâ'ya nisbet edip etmediği bilgisi verilmeden bu makamın Kânûnî Sultan Süleyman dönemi velîlerinden Beşiktaşlı Yahya Efendi (v. 978/1571) tarafından keşfedildiği çeşitli kaynaklarda yer almaktadır.[4] Hayrât-ı Şerîfe defterlerinde burasının "Sultan Süleyman Vakfından Yûşâ camii ve dergâhı" olarak geçmesinden Kânûnî'nin, Yahya Efendi'nin keşfinden sonra buraya cami ve dergâh yaptırdığı anlaşılmaktadır.[5]

XVI. yüzyıla ait bu kayıtları arşiv belgelerinden teyit edememekteyiz ancak XVII. yüzyılın ikinci yarısında bu bölgeyi ziyaret edip bilgi veren Evliyâ Çelebi'nin, "cümle ehl-i teferrüc cebel-i Yûşa'da ziyâret-i Yûşa Nebî'ye urûc ederler kim iki sâatde ancak çıkılır bir kûh-ı bülendin zirvesinde kabr-i Yûşa Nebî ve tekye ve fukarâları vardır" demesinden bu dönemde tekkenin ve bağlılarının bulunduğu anlaşılmakta ancak hangi tarikate mensup oldukları tespit edilememektedir.[6]

XVIII. yüzyılın ortalarında Nakşî meşâyihinden Şeyh Mehmed Efendi'nin yönlendirmesiyle dönemin sadrazamı Yirmisekizçelebizâde Mehmed Said Paşa (v. 1175/1761)[7] bir mescit-tekke inşa etmiştir.[8] Bugün yerinde bulunmayan Teşrîfâtî Mehmed Bey'e ait olan inşâ kitâbesini Ayvansarâyî Hüseyin Efendi vermiştir ki şu şekildedir:

Hudâvend-i cihân Sultân Osmân Hân-ı zî-şânın
Hümâyûn zâtıdır dünyâda ancak şimdi zillullah
Hudâvend bir nefes olmaz cüdâ ol zill-i Yezdânî
Olur elbette tâbi' sâye sâhib-i sâyeye billah
Kerâmet-i hümâyûnuna bu şâhid yetişmez mi
Ki sadr-ı a'zâmıdır hayra mâ'il hasbeten lillah

Cenâb-ı Şeyh Mehmed bin Murâd-ı Nakşibendî

Mübârek nutkı bâdî oldı bu hayra bi-iznillah

Gelüb heb kudsiyyân Âkif didi bu mısrâ'ı târih

Sa'îd Paşa makâm-ı Yûşâ'ı yapdı li-vechillah (1169/1755-56).

Mescit-tekke ile birlikte Yahya Efendi tarafından salih bir zât olarak keşfedilen kabrin etrafına kâgir bir duvar inşa edilmiş, buraya müstakil bir türbedar ve tekkeye de bir postnişin tayin edilmiştir.[9] Adı geçen tekkeye atanan şeyhin Nakşî tarikatinden olduğu ve bundan sonra bu tarikatin şeyhleri tarafından idare edildiği anlaşılmaktadır.

Yûşâ türbedarı olan Seyyid Mehmed Efendi (v. 1181/1767-68),[10] Seyyid Derviş Osman (v. 1237/1821-22)[11] ve Şeyh Mustafa'nın (v. 1259/1837)[12] mezarları hazirede bulunmaktadır. Kanaatimizce türbedarlık ve şeyhlik aynı kişide birleşmiştir.

Kâgir duvarlı, kırma çatılı küçük bir yapı olan bu mescid XIX. yüzyılda yandığı için Abdülaziz döneminde (1861-1876) 1280/1863-64'te aşağı yukarı aynı biçimde yenilenmiş, yakın tarihte de önemli ölçüde tadil edilerek onarılmıştır.[13]

Ayvansarâyî'nin verdiği bilgiye göre hayır sahibi bir şahıs mevlid-i şerîf okunması için vakfiye tanzim etmiş, yaz aylarında okunan bu mevlit merasimine katılmak için insanlar oluk oluk akmaya başlamıştır. Bu merasime davet edilen meşâyihden Rifâî ve Sa'dî tarikatine mensup şeyhler alemler çekerek dervişleriyle birlikte zikir âyini yapmak için katılım sağlamışlardır. Her geçen sene bu kalabalık arttığı için Sultan III. Selim bu şekilde cemiyetle icra edilmesini yasaklayarak gizlice bu vakfiyenin yerine getirilmesini emretmiştir.[14]

Yûşâ haziresinde bulunan bir mezar taşı kitâbesinde yazılı "Yûşâ şeyhi merhum ve mağfur Seyyid Ahmed Dede ruhuna Fâtiha. Sene 1203/1788-89" ifadeden bu tarihten önce Ahmed Dede isminde bir şeyhin postnişin olduğu anlaşılmaktadır.[15]

1855 senesine ait bir istatistik cetvelinde, İstanbul tekkeleri arasında 203. sırada gösterilen ve "Yûşâ Aleyhisselam Dergâhı" ismiyle kaydedilen tekkenin Kâdiriyye tarikatine bağlı olduğu bildirilmektedir. Ayrıca beş adet erkek, bir adet de kadının ikâmet ettiği ifade edilmektedir.[16]

Ahmed Münib Efendi'nin 1890 tarihli *Mecmûa-i Tekâyâ*'sında tekkenin adı "Yûşâ Tekkesi", tarîkati Nakşî, şeyhinin ismi Tevfik Efendi, âyin günü ise Perşembe olarak kaydedilmektedir.[17]

XIX. yüzyılın sonuna ait *İstanbul Tekkeleri Nüfus Vukû'atı Defteri*'nde tekkenin bu dönemde ikâmet edenleri listesi şu şekilde verilmektedir:[18]

1. Mehmed İzzet Efendi b. Osman (Doğumu: 1213/1798-99).
2. Mahdûmu Mehmed Tevfîk Efendi. (Doğumu: 1270/1853-54).
3. Diğer mahdumu Hasan Hüseyin Efendi (Doğumu: 1285/1868-69).
4. Derviş Mehmed b. Mustafa (Doğumu: 1240/1824-25).
5. Mahdûmu Mehmed Nûrî Efendi (Doğumu: 1270/1853-54).
6. Derviş Mahmud b. Mehmed (Doğumu: 1276/1859-60).

7. Derviş Mustafa b. Ahmed (Doğumu: 1241/1825-26).

8. Derviş Mahmud b. Mehmed (Doğumu: 1274/1857-58).

9. Derviş Yusuf b. Abdullah (Çerkez. Doğumu: 1260/1844).

1918 senesine ait bir listede Nakşî tarikatine bağlı olduğu ve şeyhinin de Hasan Efendi olduğu bildirilmektedir.[19]

Yeşilzâde Mehmed Salih Efendi'nin 1921 senesine ait *Rehber-i Tekâyâ*'sında ismi "Yûşâ Tekkesi", tarikati Nakşî ve âyin günü ise Perşembe olarak geçmektedir.[20]

1925 yılına ait bir tekke defterine göre tekkenin ismi "Hazret-i Yûşâ", şeyhi Derviş Mehmed Efendi niyabetiyle Sağîr Hüseyin Efendi, meşrutahânesinin olmadığı ve vakfiyesinin de kayıtlı bulunmadığı ifade edilmektedir.[21]

XIX. yüzyılın ikinci yarısı kudretli alim ve sûfîlerinden Ahmed Ziyâeddîn-i Gümüşhânevî'nin her yıl bir ya da iki halvet düzenlediği, halvetten çıktıktan sonra ihvanıyla birlikte Yûşâ'yı ziyarete giderek burada birkaç gün kaldığı, bu günler esnasında mevlid-i şerîf okunduğu ve hatm-i hâcegân yapıldığı kaynaklarda geçmektedir.[22]

Mehmed Emin Efendi Tekkesi/Serviburnu Tekkesi/Emin Efendi Tekkesi/ Şeyh **Kadir Efendi Tekkesi**

Mehmed Emin Efendi, Emin Efendi,[23] Serviburnu ve Kadir Efendi isimleriyle kayıtlara geçen tekke, Serviburnu mevkii, Yalıköy Mahallesi'nde, Nakşibendî meşâyihinden Mehmed Emin Efendi (v. 1829) tarafından XIX. yüzyılın ilk yıllarında yaptırılmış, 1239/1820'de vakfiyesi düzenlenmiştir.[24]

Meclis-i Meşâyih'in, 7 Kânûn-ı Evvel 1334/7 Aralık 1918 tarihinde tekke şeyhlerinin bizzat kendilerine doldurttuğu resmî evrak olan tercüme-i hâl varakasında, bu tarihte şeyhlik yapan Abdülkadir Efendi, şahsı hakkında bilgi verirken tekkenin tarihine de kısmen işaret etmiştir.[25] Buna göre Abdülkadir Efendi'nin şeyhi, tekkenin bir önceki postnişini, aynı zamanda Yalı Karyesi İmamı da olan Ahmed Cemil Efendi'dir. 1307/1889-90 senesinde tekkenin şeyhliğine atanan Abdülkadir Efendi, bu yapıyı hicrî 1310/1892-93'de yeniden inşa etmiştir.

Abdülkadir Efendi 1273/1856-57 senesinde doğmuştur. Babası Debbağhâne-i Âmire İmamı el-Hâc Veli Efendi'dir. Herhangi bir devlet hizmetinde bulunmamış, bahsi geçen tekkenin bahçesinde uzun süre ziraatle meşgul olmuştur. Abdülkadir Efendi'nin 1918 senesinde bir halifesi olup o da oğlu Veli İhsan Efendi'dir. Önde gelen dervişleri ise oğlu Şerif Efendi, Hüsnü Efendi, Nuri Ağa, Atâ Efendi ve Kemaleddin Ağa'dır.

1292/1875 senesinde Hüseyin Penah Efendi'nin vakfettiği 2.000 kuruş para vakfına, Abdülkâdir Efendi 1918 tarihinde beş adet dükkân ve 7.000 kuruş ilavede bulunmuştur. Bunların gelirinden ayda 150 kuruş fakirlerin yemek ihtiyaçlarına, senelik 3.000 kuruş burada mi'râciye okuyanlara, senede 1.000 kuruş Beykoz Uncu Mustafa Camii'nde ikindi sonrası vaaz edecek vaize, 800 kuruş cüz okuyacak hafıza, 200 kuruş hâfızı dinleyene, Muharrem aylarında

aşure pişirilmesi ve mersiye okunması için 3.000 kuruş ve mütevelli için de senelik 3.000 kuruş ödeme yapılmaktadır.[26]

Tekke'nin 50-60 dönümlük büyük arazisi Abdülkadir Efendi zamanında, 1919 senesinde Amerikan Oil Şirketi'ne 6.000 Osmanlı lirasına satılmış,[27] geliri de vakfiyesi Mehmed Emin Efendi zamanında düzenlenen vakfa devredilmiştir. Tekke binasının içinde bulunduğu kalan arsa yaklaşık on dönümdür.

Tekke bir semâhâne, iki oda ve bir sofa ile mutfak ve helâdan oluşmakta idi. 1871 senesinde Başçavuş Abdülkadir Efendi tarafından bir çeşme yaptırılmış, bilâhare bu çeşmenin yanında bir namazgâh düzenlenmiştir. Tekkeyi oluşturan binalar geniş ve ağaçlı bir bahçenin içine dağılmıştır. Derviş hücreleri de sokağa paralel dikdörtgen planlı beşik çatılı ahşap bir kanat içinde toplanmıştır. Derviş odalarının arkasında bostan havuzu ile donatılmış bir bahçenin gerisinde yer alan ve dış görünüşü ile sıradan bir ahşap meskeni andıran tek katlı yapı selâmlık birimleri, misafirhane ve taamhaneden oluşmaktadır. Bu yapıya bitişik olan aynı özelliklere sahip olduğu bilinen haremin dairesi ile aynı sırada bağımsız bir yapı olarak tasarlanan ufak boyutlu ahşap tevhidhane 1950'li yıllarda çökerek yıkılmıştır. Şeyh Mehmed Emin Efendi ile eşi Fatma Hatun'a ait iki mezar Serviburnu İskelesi Sokağı'na paralel uzanan derviş hücrelerinin arka kısmında yer almaktadır.[28]

Dergâhın âyin günü Pazar'dır.[29]

Rûmî Tekkesi/Nazif Dede Tekkesi

Rûmî Tekkesi[30] ve Nazif Dede Tekkesi[31] olarak kayıtlarda yer alan tekkenin inşâ tarihini tespit mümkün olmamıştır. Anadoluhisarı'nda, Otağtepe Ayazma Caddesi, Setüstü Sokağı'nda Rûmî Mehmed Efendi Vakfı'na bağlı arsa üzerinde bulunmaktadır.[32]

1885 senesinde yapılan istatistike göre tekkede iki erkek, üç tane de kadın ikâmet etmektedir.[33]

İstanbul Tekkeleri Nüfus Vukuât Defteri'nde XIX. yüzyıl sonlarında tekkede ikâmet eden kişiler şunlardır:[34]

1. Postnişîn Nureddin Efendi b. el-Hâc Ali (Doğumu: 1256/1840-41).

2. Şeyh Vekîli Hâfız Mehmed Efendi b. Ali (Çankırılı olan bu zâtın doğum tarihi: 1248/1832-33).

3. Derviş Ahmed b. Ahmed (İstanbullu olan bu zâtın doğum tarihi: 1223/1808-09).

Atâullah Efendi Tekkesi/Ubeydullah Efendi Tekkesi

Beykoz Kanlıca sırtlarında Mihrabat Korusu yakınında bulunan,[35] Mehmed Atâullah Efendi Tekkesi, Şeyh Atâ Efendi Tekkesi, Şeyh Atâullah Efendi Tekkesi ve Ubeydullah Efendi Tekkesi adlarıyla kaynaklarda yer alan yapı, Nakşî şeyhi Kanlıcalı[36] Mehmed Atâullah Efendi tarafından kurulmuştur. Atâullah

Efendi 1203/1789 senesinde vefat ettiğine göre vefatından bir müddet önce inşa edilmiştir. İkinci şeyh Amasyalı Ubeydullah Efendi, bânînin damadı olup 1241/1825-26 senesinde vefat etmiştir. Ardından görevi Ubeydullah Efendi'nin oğlu Mehmed Kadri Efendi (v. 1285/1868-69) yürütmüştür. Zâkir Şükrü'nün verdiği listeye göre Mehmed Kadri Efendi'den sonraki postnişin Kütahyalı Ahmed Lütfi Efendi'dir (v. 1298/1880-81).[37] Bu son şeyhin Halvetiyye'nin Şa'bâniyye kolu meşâyihinden olduğu kaydedildiğine göre tekke, Mehmed Kadri Efendi'nin vefatı olan 1869 senesinden sonra Halvetiyye'nin Şa'bâniyye koluna geçmiştir. Ahmed Lütfi Efendi'nin vefatından sonra şeyhliği oğlu Mahmud Vecihüddin Efendi üstlenmiştir.[38]

1905'te harap vaziyete gelen tekke, o civarda bulunan Kavacık Çiftliği'nin sahibi ve Prenses Fatma Hanımefendi'nin eşi Mahmud Sırrı Paşa tarafından tevhidhânesiyle türbesi kâgire çevrilmek suretiyle yeniden ihya edilmiştir. 1925'ten sonra tekrar harap olmuş, 1976'da tevhidhânesi cami olarak kullanılmak üzere çevre sakinlerinden hayırsever insanlarca tamir edilerek, minare ve şadırvan eklenmiştir.[39]

Atâullah Efendi'nin damadı ve halefi Amasyalı Şeyh Ubeydullah Efendi tarafından 6 Safer 1218/27 Mayıs 1803'te tekkenin vakfiyesi tanzim olunmuştur. Bu vakfiyeye göre Atâullah Efendi, Kanlıca kasabasının bağlarında bulunan evini ve civarındaki bahçesini Nakşî dergâhı olmak üzere vakf etmiş, mütevellîlik ve şeyhliğini de nesilden nesile erkek çocuklarının en salih ve layık olanına, şayet nesli kesilirse tekkenin ser-halifesine ve Nakşî meşâyihine şart koşmuştur.[40]

Yapının bulunduğu bölge Tekke Mevkii olarak anılmaktadır. Cami yanındaki müstakil türbede ilk bânî Atâullah Efendi ile sonraki şeyhler medfundur. Türbenin sağ ve solunda hazire yer almaktadır. Hazirede bulunan Raûfî kabirleri Kanl*ıca'dan* nakledilerek buraya getirilmiştir.

İstanbul Tekkeleri Nüfus Vukuâtı Defteri'ne göre XIX. yüzyılın sonlarında tekkede ikâmet eden kişiler şunlardır:[41]

1. Postnişîni Ahmed Latif Efendi b. Mehmed (Sinoplu olup 1243/1827-28 senesi doğumludur).

2. Mahdumu Sadreddin Efendi (1283/1866-67 doğumludur).

3. Biraderi Hüseyin Efendi b. Mehmed (Kütahya'da 1258/1842-43'de doğmuştur).

4. Derviş Mehmed Efendi b. Abdullah (1241/1825-26 doğumludur).

5. Derviş İbrahim Efendi b. Ahmed (1256/1840-41 doğumludur).

6. Derviş Ali b. Zekeriyyâ (Göriceli olup 1245/1829-30 doğumludur).

1885 tarihinde yapılan bir istatistike *göre tekkede iki erkek ikâmet etmektedir. Bu belgede yapı Nakşî tekkesi olarak gösterilmektedir.*[42] Buna göre Halvetî-Şa'bânî şeyhler tarafından kısa bir süre idare edilmiştir.

Muhyiddin Efendi *Tomâr-ı Tekâyâ*'sında tekkede irşad hizmetleri yürütmüş altı adet şeyhin listesini vermiştir.[43]

Halvetî Tekkeleri

Şeyh Süleyman Efendi Tekkesi/Mehmed Kethüdâ Tekkesi

Şahinkaya caddesi üzerinde bulunan dergâh ilk olarak Şeyh Süleyman Efendi tarafından Şahinkaya Caddesi üzerinde inşa edilmiştir. XIX. yüzyılın sonlarında ise Ahmed Zühdü Efendi yeniden yaptırmıştır. İkinci bânîden sonra şeyhliği onun halifesi Debbağhâne İmamı Hâfız Mehmed Sabri Efendi üstlenmiştir. Ancak onun döneminde de bir yangında yanarak ortadan kalkmıştır.[44]

Zâkir Şükrü Efendi'nin verdiği listeye göre tekke 1142/1729-30 tarihinde inşa edilmiştir. Bânîsi ve ilk şeyhi Süleyman Efendi Halvetiyye tarikatinden olup 1159/1746-47'de vefat etmiştir. Listede iki ve üçüncü sırada postnişîn olanlar boş bırakılmış, dördüncü sırada Hâfız Seyyid Ahmed Efendi verilmiştir. Halvetîliğin Gülşeniyye kolunun temsilcisi olan bu zât 1 Cemâziyelevvel 1212/22 Ekim 1797'de vefat etmiştir. Beşinci sırada postnişîn olan Ali Efendi'nin Rifâî olduğu kaydedildiğine göre bu zâtla birlikte tekke Rifâîliğe geçmiştir. Altıncı sıradaki şeyh Hâfız Ahmed Efendi 1271/1854-55'te vefat etmiştir. Yedinci sıradaki şeyhi de tespit edemeyen Zâkir Şükrü, sekizinci sırada, 11 Rebîülevvel 1320/18 Haziran 1902'de vefat eden el-Hâc Ahmed Tevfik Zühdi Efendi'yi gösterir.[45]

1918 tarihinde bizzat kendisinin düzenlediği bir evraka göre Mehmed Sabri Efendi, Halvetîlik'in Şa'bâniyye koluna mensup olduğunu bildirdiğine göre tekkede son zamanlarda bu kol faaliyet göstermiştir. 1281/1864-65 tarihinde Beykoz'da doğan Sabri Efendi, 1301/1883-84'te tarikate intisab etmiş ve 1310/1892-93'te hilâfetnâme almıştır.[46]

İstanbul Tekkeleri Nüfus Vukûatı Defteri'ne göre 1192/1875 tarihinde, Ahmed Zühdi Efendi'nin postnişîn olduğu dönemde tekkede ikâmet eden kişiler şunlardır:[47]

1. Postnişîni Ahmed Zühdî Efendi b. Abdülhalîm (Doğumu: 1252/1836-37).

2. Birâderi Mustafa Râkım Efendi (Doğumu: 1274/1857-58).

3. Derviş Mehmed b. Mustafa (Çemişkezekli olup 1246/1830-31 doğumludur).

1885 tarihli bir istatistike göre ise tekkede beş erkek, beş kadın ikâmet etmektedir.[48]

1784 tarihli bir vesikada "Mehmed Kethüdâ binâsı Şeyh Süleyman Tekyesi" ibaresi geçmektedir. Buradan tekkeyi Şeyh Süleyman adına Mehmed Kethüdâ'nın inşa ettirdiği çıkarılabilir.[49] Bu yüzden tekkenin ismini Mehmed Kethüdâ Tekkesi olarak veren de olmuştur.[50]

Tekkenin devran günü Perşembe'dir.[51]

Hâfız Mehmed Efendi Tekkesi/Şeyh Mehmed Tevfik Efendi Tekkesi/Raûfî Efendi Tekkesi/Karacaburun Tekkesi

Beykoz, Karacaburun Caddesi (günümüzde Kelle İbrahim Caddesi) üzerinde kurulan tekke, Halvetîlik'in Ramazâniyye şubesinin bir kolu olan Raûfîliğe bağlı olarak 1178/1764 tarihinde Üsküdar'daki âsitânenin bir şubesi ol-

mak üzere Şeyh Hâfız Mehmed Aziz Efendi tarafından kurulmuştur. "Raûfî", "Raûfî Efendi", "Hâfız Efendi", "Şeyh Hâfız Efendi", "Hâfız Mehmed Efendi" ve "Karacaburun" adları ile bilinmektedir. Kuruluşunu takip eden asırda Halvetîlik'in Şâbânîlik ve Cerrâhîlik kollarına geçmiştir.[52]

Bir şekilde ortadan kalkan tekke ikinci olarak tekrar inşa edilmiştir ancak inşa tarihi ve bânîsi tespit edilememiştir. Son postnişîn Hâfız Ahmed Cemaleddin Efendi'nin terceme-i hâl varakasında verdiği bilgiye göre onun şeyhi Hâfız Ahmed Raûfî Efendi,[53] ondan önceki şeyh de Raûfî Efendi'nin babası 1870 tarihinde vefat eden Mehmed Tevfik Efendi'dir.[54]

Tekkenin postnişînleri şunlardır:[55]

1. Ahmed Efendi (v. 1192/1778). Tekkenin haziresinde medfundur.

2. Erzurumlu Şeyh Seyyid Sâlih Efendi (v. 1198/1784). Tekkenin haziresinde medfundur.

3. Hâfız Mehmed Efendi (v. 1208/1794). Ahmed Raûfî Efendi'nin halifesi olan Mehmed Efendi, tekkenin haziresinde medfundur.

4. Ahmed Niyazi Efendi (v. 1219/1804). Hâfız Mehmed Efendi'nin halifesi olup tekkenin haziresinde medfundur.

5. Raûfîzâde Şeyh Abdurrahim Efendi (v. 1227/1812). Yeniköy Tekkesi'nde de şeyhlik yapmıştır.

6. Yahya Efendi (v. 1247/1832). Tekkenin haziresinde medfundur.

7. Ahmed Necmeddin Efendi (v. 1264/1847). Yahya Efendi'nin oğlu olup tekkenin haziresinde medfundur.

8. Hâfız Mehmed Tevfik Efendi (v. 1301/1884). Yahya Efendi'nin diğer oğludur. Tekkenin haziresinde medfundur.

9. Mehmed Salih Efendi (doğumu: 1244/1828-29).

10. Hâfız Ahmed Cemâleddin Efendi (v. 1297/1879-80). Mehmed Tevfik Efendi'nin oğlu olup Küplüce mezarlığında medfundur.

Ahmed Cemâleddin Efendi, Yeniköy'de Halvetiyye'nin Raûfî tekkesi olan Şeyh İsmail Efendi Tekkesi'nin şeyhinin küçük oğlu Niyazi Efendi'nin naibi Servet Efendi'nin vefatıyla yerine postnişîn olarak tayin edilmiştir.[56]

11. Mehmed Tevfik Efendi (v. 1301/1883-84).

Muhyiddin Efendi'nin *Tomar*'da şeyh listesine yer verdiği[57] tekkenin *İstanbul Tekkeleri Nüfûs Vukâtı Defteri*'nde verilen listeye göre Postnişin Mehmed Tevfik Efendi zamanında tekkede ikâmet edenler şu şekildedir:[58]

1. Mehmed Tevfîk Efendi b. Yahya (Doğumu: 1241/1825-26).

2. Mahdûmu Hâfız Ahmed Ra'ûf Efendi (Doğumu: 1267/1850-51).

3. Şeyh-i sânî Mehmed Sâlih Efendi b. Yahya (Doğumu: 1244/1828-29).

4. Derviş Osman b. Nazîf (Doğumu: 1246/1829-30).

5. Derviş Mustafa b. Ömer (Doğumu: 1238/1822-23).

6. Derviş Emîn b. Abdullah (Doğumu: 1239/1823-24).

1885 tarihli bir istatistike göre tekkede altı erkek, yedi kadın ikâmet etmektedir.[59]

Hâfız Mehmed Efendi Tekkesi 1918 tarihinde İstanbul tekkelerinin on birinci merkezi olarak Beykoz'da Şeyh Süleyman Efendi Tekkesi, Çayır Tekkesi, Yûşâ Tekkesi, Serviburnu Mehmed Emin Efendi Tekkesi ve Anadoluhisarı'nda Mehmed Nazif Efendi Tekkesi'nin kendisine bağlı olduğu merkez tekke olarak vazife görmüştür.[60]

Yeşilzâde Mehmed Sâlih'in *Rehber-i Tekâyâ*'sında Şa'bâniyye tekkelerinin listelendiği kısımda Raûfî Efendi Tekkesi'nin âyin günü Cumartesi, Şeyh Hâfız Tekkesi'nin âyin günü ise Perşembe olarak verilmektedir.[61] Her ikisi de aynı tekke olduğuna göre farklı günlerde âyin icrâ edilmesi tekkede hem Raûfî hem de Cerrâhî usûlünün birlikte devam ettirildiğini göstermektedir. Nitekim, Hâfız Mehmed Tevfik Efendi, Cerrâhî Âsitânesi şeyhi Abdülaziz Zihni Efendi'nin halifesidir. Bununla beraber son şeyh Ahmed Cemâleddin Efendi'nin sunduğu tercüme-i hâl varakasında belirttiği gibi sonuna kadar tekkede Raûfî âyin ve erkânı icrâ edilmeye devam edilmiştir.[62]

Tekkenin âyin günü listelerde Çarşamba,[63] Perşembe,[64] Cumartesi[65] ve Pazar olarak verilmektedir.[66]

İstanbul tekkelerini ele alan bir dergahnâmede bu mekân şu manzume ile yâd edilmiştir:[67]

Münşerihdir Beykoz'un uşşâk u sâlikler dili

Himmet etsin âşıkâna Hâcı Şa'bân-ı Velî(m)

Beykoz'un Dergâh'a her dem oldu cây-ı âşıkân

Peyrev-i râh-ı Ra'ûfî der-safâ-yı sâlikân(m).

Tekkenin bir meşrutası, iki kat olan binanın üst katında bir oda ve yanında tevhidhânesi ile tevhidhânenin yanında büyük bir odası, alt katta ise iki odadan müteşekkil bir ev bulunmaktadır. Vakfiyesi bulunmaktadır.[68]

1932-33 yıllarında yol genişletmek için yıkılan tekkenin haziresi günümüze ulaşmıştır.[69]

Rifâî Tekkesi

Çayır Tekkesi/Beykoz Çayırı Tekkesi/Edhem Sırrı Efendi Tekkesi

Ethem Sırrı Efendi tarafından, Yalıköy Mahallesi, Yalıköy Çayırı Sokağı üzerinde (günümüzde Yalıköy Semti, Çayır Caddesi, Tekke Çıkmazı Sokağında)[70] 1290/1873 tarihinde yaptırılan tekkenin ikinci bânîsi II. Abdülhamid'in Dârüssaâde Ağası Abdülfettah Efendi'dir. İhyâ kitabesinde bulunan 1318/1900-01 tarihi tekkenin ikinci yapım tarihini gösterir.[71] Edhem Efendi'den sonra şeyhliği Kâdiriyye ve Rifâiyye tarikatinden hilâfeti olan Ali Mazhar Efendi üstlenmiştir.[72]

Tekkeler kapatılmadan önceki şeyhi Ali Mazhar Efendi, 1282/1865-66 tarihinde doğmuş, 1292/1875-76'da tarikate intisap etmiş, 1312/1894-95'te hilâfet almış, 1327/1909-10'da postnişin olmuştur.[73]

Vakıf tanzim edilen tekkenin 1000 kuruş para vakfı bulunmaktadır.[74]

Tekkenin kuzeydoğu yönündeki küçük hazirede Şeyh Edhem Sırrı Efendi ile birlikte birkaç kabir bulunmaktadır.[75]

Tekkenin şeyhi Ali Mazhar Efendi'nin vefatıyla boşalan şeyhliğe Odabaşı Tekkesi eski şeyhlerinden Şeyh Ahmed Efendi vekâleten atanmış,[76] 1920'nin Mayıs ayında bulunan Meclis-i Meşâyih tarafından imtihan açılmış,[77] bu imtihana halifeden Hâfız Nâfiz Efendi katılmış ancak başarılı olamamıştır.[78] 23 Zilkâde 1338/8 Ağustos 1920 Ağustos tarihinde Rumelihisarı Nalburi Mehmed Tekkesi şeyhi Kâmil Efendi tayin edilmiştir.[79]

Tekke'nin ihyâ kitâbesi şu şekildedir:[80]

Erîkpîrâ-yı hilâfet ve saltanat mümehhid-i bünyân dîn ü devletü's-sultân el-Gâzâ Abdülhamîd Hân-ı Sânî Efendimiz hazretlerinin sâye-i inâyet-i cenâb-ı zıllullâhîlerinde Dârü's-sa'âdetü'ş-Şerîfe Ağası Abdülganî Ağa hazretlerinin ihyasına muvaffak oldukları hayrât-ı celîle cümlesinden olarak işbu Rifâî Dergâh-ı şerifi bin üç yüz on sekiz târîh-i hicriyyesinde inşâ ve küşâd olunmuşdur. (1318/1900-01).

Bektâşî/Nakşî Tekkesi

Akbaba Tekkesi

"Akbaba Sultan" olarak şöhret bulan, "Akabalı" lakabıyla da anılan, asıl adı ise Mehmed Efendi olan bu zât hakkında net bilgilere sahip değiliz. İstanbul'un fethinde bulunduğu, "Ni'melceyş"ten olduğu, Fatih Sultan Mehmed'in kendisine hürmet gösterdiği menkıbevî hayatından anlaşılmaktadır. Bugünkü mahallin kendisine devlet tarafından bağışlandığı ve burada bir tekke kurduğu, bu yapı etrafında zamanla onun adı ile anılan bir köyün teşekkül ettiği tahmin edilmektedir.[81]

Tahrir kayıtlarına göre XV, XVI ve XVII. asırlarda Beykoz sınırları içerisinde bir adet zâviye bulunmaktadır. Kayıtlarda yer alan bu zâviye 1523 tarihli Hacılı vakıf kayıtları içinde zikredilmekte olup adı Derviş Mehmed Zâviyesi'dir. Bu zaviyenin Akbaba köyündeki Akbaba zâviyesi olduğu büyük ihtimal dâhilindedir.[82]

Beykoz'un Akbaba Köyü'ne ismini veren bu zâtın kabri yanında bulunan tekkenin hangi tarikate bağlı olduğuna dair bir bilgiye ulaşamıyoruz. XVII. yüzyılın ikinci yarısında burası hakkında bilgi veren Evliyâ Çelebi, yüz hâneli, bir cami ve yirmi adet dükkânlı bir hamamı ile birlikte mâmur bir köy olduğunu, "Akbaba Tekkesi"nin abadân bir tekke olduğunu kaydeder.[83] Ancak bu tekkenin hangi tarikate bağlı olduğunu öğrenemiyoruz. Akbaba Mehmed Efendi'nin kabrinin hemen yanına III. Murad zamanında sarayın harem dairesinin nüfuzlu kethüdâlarından Canfedâ Hatun tarafından bir cami inşa edilmiştir.[84]

Akbaba Tekkesi'nin bağlı bulunduğu tarikat ile ilgili XIX. yüzyıla gelinceye kadar kayda değer herhangi bir belgeye rastlanılmamakta, bu yüzyılın ortalarında arşiv belgelerine göre Akbaba Türbesi, Canfedâ Hatun Camii ile birlikte Canfedâ Hatun vakfının kapsamına alınmakta, 1837 senesinde Akbaba Türbesi vakfının zâyi olan zâviyedâr beratı yenilenmektedir. 1857'de burada türbedâr olarak Nakşî tarikatinden Perişan Baba bulunmaktadır. 1875-1888 yılları arasında Nakşî şeyhlerinden Buharalı Abdülhakim Efendi postnişin olarak vazife yapmaktadır.[85]

Akbaba Mehmed Efendi'nin kabri etrafında zamanla oluşmuş kült ve bu kültün bugüne de yansımasından dolayı olsa gerek, bazı araştırıcılar bu tekkenin başlangıçta bir Bektâşî Tekkesi olarak vazife gördüğünü, XIX. yüzyılın başında Bektâşî tekkelerinin kapatılmasından burasının da nasibini aldığını ve akabinde de Nakşî şeyhlerine verildiğini kaydetmişlerdir.[86]

1921 tarihli Meclis-i Meşâyih kararlarından tekkenin adının "Canfedâ Hatun Zâviyesi" olarak geçtiğini, Buharalı Abdülhakim Efendi'nin vefatından sonra şeyhliğin oğlu Mehmed Salih Efendi'ye geçtiğini, onun görevden el çekmesi üzerine Ahmed Tevfik Efendi'nin tayin edildiğini, ardından da bu görevin Ahmed Mükerrem Efendi'ye tevcih edildiğini takip edebiliyoruz.[87]

Bedevî Tekkesi

Şeyh Seyyid Efendi Tekkesi

Nerede ve kim tarafından yaptırıldığını tespit edemediğimiz tekkenin devrân-ı mukâbele günü Perşembe'dir.[88]

Kâdirî Tekkesi

Yardımcı Baba Tekkesi

Nerede ve kim tarafından yaptırıldığını tespit edemediğimiz tekkenin devrân-ı mukâbele günü Cumartesi'dir.[89]

Sonuç

Tespit edebildiğimiz kadarıyla Osmanlı Beykoz'unda tarikatler on adet tekke ile temsil edilmiştir. Bunlardan dört tanesi Nakşî, ikisi Halvetî, birer tanesi de Rifâî, Bektâşî, Bedevî ve Kâdirî tarikatlerine aittir. XVIII. yüzyılın ortalarından sonra nüfus hareketlerinin canlandığı bölgede, eş zamanlı olarak tarikat yapılarının da inşa edildiğine şahit olunmaktadır. Bunlar arasında bulunan Yûşâ Tekkesi'nin bulunduğu mahal, Osmanlı döneminde olduğu gibi bugün de gerek İstanbul halkı tarafından gerekse dışarıdan gelen turistler tarafından İstanbul'un en fazla ziyaret edilen yerlerindendir. Diğer tekkelerden bazılarının aslına uygun şekilde restore edilmiş olması sevindiricidir ancak ortadan kalkmış ve işgale uğramış bulunan sâirlerinin de aslına uygun şekilde inşa edilmesi ve uygun şekillerde kullanılması geçmiş değerlerimize vefamızın bir gereğidir.

Dipnotlar

2 Ayrıntılı bilgi için bk. Emine Naza, "Yuşa Mescidi ve Tekkesi", *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*, I-VIII (1993-1995), VII, 538; Ömer Faruk Harman, "Yûşa'", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, XLIV, 43-45.
3 Yûşâ Peygamber ve bu mekânın ismi ile ilgili değerlendirmeler için bk. Ayvansarâyî Hüseyin Efendi, *Hadîkatü'l-cevâmi: İstanbul Câmileri ve Diğer Dînî-Sivil Mi'mârî Yapılar* (haz. Ahmed Nezih Galitekin), İşaret Yayınları, İstanbul 2001, s. 555-556; Semavi Eyice, *Bizans Devrinde Boğaziçi*, İstanbul 2007, Yeditepe Yayınevi, 2. Baskı, s. 77-79; Harman, "Yûşâ'", XLIV, 43-45.
4 Haşim Şahin, "Yahyâ Efendi, Beşiktaşlı", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, XIIIL, 243-244; Harman, "Yûşâ'", 45.
5 Mustafa Özdamar, *Dersaâdet Dergâhları*, Kırk Kandil Yayınları, İstanbul 1994, s. 218.
6 Evliyâ Çelebi, *Evliyâ Çelebi Seyahatnâmesi* (haz. Robert Dankoff, Seyit Ali Kahraman, Yücel Dağlı), Yapı Kredi Yayınları, I, 2006, Düzeltilmiş İkinci Baskı, s. 229.
7 "Mehmed Said Paşa Eyüp'te Şeyh Murad Tekkesi karşısında Kuşluk Hamamı denilen bir hamam, Sarıyer'de bir tekke ve Yûşâ tepesinde bir mescid yaptırmış, Kuşluk Hamamı'nı Şeyh Murad Tekkesi'ne vakfetmiştir." Bânî hakkında geniş bilgi için bk. Erhan Afyoncu, "Mehmed Said Paşa, Yirmisekizçelebizâde", *DİA*, XXVIII, 524-526.
8 Adı geçen Şeyh Mehmed Efendi, Eyüb Sultan'da dergâhı olan Nakşibendîliğin İstanbul, Anadolu ve Balkanlara yayılmasında etkili bir şahıs olan Şeyh Murad Efendi'nin oğludur. Bu şahıs aynı şekilde günümüzde Karaköy'de Yeraltı Camii olarak bilinen, vaktiyle mahzen olan yapının da açılması için yöneticileri yönlendirmiş ve içindeki türbelerle birlikte bu mekânın günümüze kadar kullanılmasına vesile olmuştur. Ayrıntılı bilgi için bk. Necdet Yılmaz-Coşkun Yılmaz, *İstanbullu Sahâbeler*, Bilge Yayınları, İstanbul 2006, 2. Baskı, s. 276-277.
9 Ayvansarâyî, *Hadîkatü'l-Cevâmi*, s. 555-556.
10 Ahmed Nezih Galitekin, *Beykoz Kitâbeleri*, I-II, Beykoz Belediyesi Kültür Yayınları, İstanbul 2017, II, 1302.
11 Galitekin, *Beykoz Kitâbeleri*, II, 1306.
12 Galitekin, *Beykoz Kitâbeleri*, II, 1307.
13 Naza, "Yuşa Mescidi ve Tekkesi", s. 538.
14 Ayvansarâyî, *Hadîkatü'l-Cevâmi*, s. 556.
15 Bk. Galitekin, *Beykoz Kitâbeleri*, II, 1305.
16 Cahit Telci, "İstanbul Tekkeleri Hakkında 1885 Tarihli Bir İstatistik", *50. Yıl Atatürkçülük Armağanı*, Akademi Kitabevi, İzmir 1994, s. 207.
17 Ahmed Münib, *Mecmû'a-i Tekâyâ* (haz. Ahmed Nezih Galitekin), *Osmanlı Kaynaklarına Göre İstanbul: Câmi, Tekke, Medrese, Mekteb, Türbe, Hamam, Kütüphâne, Matbaa, Mahalle ve Selâtîn İmâretleri* içinde, İşaret Yayınları, İstanbul 2003, s. 206; Selami Şimşek, "Son Dönem Celvetî Şeyhlerinden Bandırmalızâde Ahmed Münib Efendi'nin Hayatı, Eserleri ve Mecmûa-yı Tekâyâ'sı", *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, s. 168.
18 *İstanbul Tekkeleri Nüfus Vukû'atı Defteri* (haz. Ahmed Nezih Galitekin), *Osmanlı Kaynaklarına Göre İstanbul: Câmi, Tekke, Medrese, Mekteb, Türbe, Hamam, Kütüphâne, Matbaa, Mahalle ve Selâtîn İmâretleri* içinde, I-II, İşaret Yayınları, İstanbul 2003, s. 384.
19 Sadık Albayrak, *Son Devir Osmanlı Uleması*, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür İşleri Daire Başkanlığı Yayını, I-V, İstanbul 1996, V, 27.
20 Mustafa Aşkar, "Son Dönem Tekke Mecmûalarından Yeşilzâde Mehmed Salih Efendi'nin Rehber-i Tekâyâ'sı", *Tasavvuf İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi*, Ankara 2000, s. 147.
21 Erkan Övüç, "1341 Defterine Göre 1925'te Üsküdar Tekkeleri", *Tasavvuf*, yıl: 17 [Temmuz-Aralık 2016], sayı: 38, s. 110. Reşat Ekrem Koçu'nun hazırladığı *İstanbul Ansiklopedisi*'nde tekkenin ismi "Yuşâ Dergâhı", zikir âyini günü de Perşembe olarak verilmektedir (VIII, 4482).
22 Ahmed Hilmi Efendi, *Gümüşhânevî'nin Terceme-i Hâli*, M. Es'ad Coşan Arşivi, AHE Koleksiyonu, vr. 10b; Osmânzâde Hüseyin Vassaf *Sefîne-i Evliyâ*, I-V, Kitabevi, İstanbul 2015, 3. Baskı, II, 339.
23 Övüç, "1341 Defterine Göre 1925'te Üsküdar Tekkeleri", s. 107.
24 M. Baha Tanman, "Mehmed Emîn Efendi Tekkesi", *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*, V, 360-361. Ayrıca bk. Özdamar, *Dersaâdet Dergâhları*, s. 219; Övüç, "1341 Defterine Göre 1925'te Üsküdar Tekkeleri", s. 107-108.
25 Bk. Albayrak, *Son Devir Osmanlı Uleması*, V, 49-50.
26 Bk. Albayrak, *Son Devir Osmanlı Uleması*, V, 49; Özdamar, *Dersaâdet Dergâhları*, s. 219; Tanman, "Mehmet Emin Efendi Tekkesi", V, s. 360-361; Övüç, "1341 Defterine Göre 1925'te Üsküdar Tekkeleri", s. 108.
27 Arsayı satın alan Amerikan Hükümeti'ne tabi Standard Oil Gaz Kumpanyası'nın sınırları taştığı iddiasının araştırılmasına dönük yazışmalar için bk. İstanbul Müftülüğü Meşihat Defterleri, nr. 1744: Sayfa: 8, Evrak nr. 188/1744, Tebyiz tarihi: 11 R 1339; İstanbul Müftülüğü

Meşihat Defterleri, nr. 1745: Sayfa: 33, Evrak nr. 82. Tebyiz Tarihi: 18 Ra 1340; İstanbul Müftülüğü Meşihat Defterleri, nr. 1745: Sayfa: 35. Evrak nr. 80/90. Tebyiz Tarihi: 27 S 1340.

28 Tanman, "Mehmet Emin Efendi Tekkesi", V, 360-361.

29 Albayrak, *Son Devir Osmanlı Uleması*, V, 48.

30 Telci, "İstanbul Tekkeleri Hakkında 1885 Tarihli Bir İstatistik", s. 207; *İstanbul Tekkeleri Nüfus Vukû'atı Defteri* (haz. Ahmed Nezih Galitekin), s. 385.

31 Özdamar, *Dersaâdet Dergâhları*, s. 222.

32 Özdamar, *Dersaâdet Dergâhları*, s. 222.

33 Telci, "İstanbul Tekkeleri Hakkında 1885 Tarihli Bir İstatistik", s. 207.

34 *İstanbul Tekkeleri Nüfus Vukû'atı Defteri* (haz. Ahmed Nezih Galitekin), s. 385.

35 Bugün Kanlıca Mahallesi, Mihrâbad Caddesi üzerinde bulunmaktadır.

36 Ayvansarâyî, *Hadîkatü'l-cevâmi,* s. 569.

37 Zâkir Şükrî Efendi, *Die İstanbuler Derwisch-Konvente und Ihre Scheiche "Mecmû'a-i Tekâyâ"* (Metni hazırlayan: Mehmet Serhan Tayşi, Notlar ve dizini hazırlayan: Klaus Kreiser), Freiburg im Breisgau: Klaus Schwarz Verlag, 1980, s. 78; M. Baha Tanman, "Atâ Efendi Tekkesi", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, IV, 36.

38 Fatih Köse, *İstanbul Halvetî Tekkeleri*, Marmara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, İstanbul 2012, s. 362-363.

39 Tanman, "Atâ Efendi Tekkesi", IV, 36.

40 Övüç, "1341 Defterine Göre 1925'te Üsküdar Tekkeleri", s. 105.

41 *İstanbul Tekkeleri Nüfus Vukû'atı Defteri* (haz. Ahmed Nezih Galitekin), s. 384.

42 Telci, "İstanbul Tekkeleri Hakkında 1885 Tarihli Bir İstatistik", s. 207.

43 Mahmud Erol Kılıç, "Yedi Tepeli Şehrin Tekkeleri ve Muhyiddîn Efendi'nin "Tomâr-ı Tekâyâ"sı", *İstanbul Armağanı 3: Gündelik Hayatın Renkleri* (haz. Mustafa Armağan), İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür İşleri Daire Başkanlığı Yayınları, İstanbul 1997, s. 273.

44 İstanbul Müftülüğü Meşihat Defterleri, nr. 1745: Sayfa: 34. Evrak nr. 81. Tebyiz Tarihi: 1 Ra 1340; Albayrak, *Son Devir Osmanlı Uleması*, V, 51, 9-11 nolu vesikalar. Ayrıca bk. Ahmed Münib, *Mecmû'a-i Tekâyâ* (haz. Ahmed Nezih Galitekin), s. 204; Köse, *İstanbul Halvetî Tekkeleri*, s. 365.

45 Zâkir Şükrî, *Mecmûa-i Tekâyâ*, s. 78-79.

46 Albayrak, *Son Devir Osmanlı Uleması*, V, 51.

47 *İstanbul Tekkeleri Nüfus Vukû'atı Defteri* (haz. Ahmed Nezih Galitekin), s. 383.

48 Telci, "İstanbul Tekkeleri Hakkında 1885 Tarihli Bir İstatistik", s. 207.

49 Atillâ Çetin, "İstanbul'daki, Tekke, Zâviye ve Hânkahlar Hakkında 1199 (1784) Tarihli Önemli Bir Vesika", *Vakıflar Dergisi*, sy. XIII, Ankara 1981, s. 589; *İstanbul ve Bilâd-ı Selâse'de Mevcut Tekke, Zâviye ve Türbelere Muharremiyye Nâmıyla Haremeyn Hazinesi'nden Verilen Meblâğı Gösterir 1277 Yılına Ait Müfredât Defteri* (haz. Ahmed Nezih Galitekin), *Osmanlı Kaynaklarına Göre İstanbul: Câmi, Tekke, Medrese, Mekteb, Türbe, Hamam, Kütüphâne, Matbaa, Mahalle ve Selâtîn İmâretleri* içinde, I-II, İşaret Yayınları, İstanbul 2003, s. 485.

50 Övüç, "1341 Defterine Göre 1925'te Üsküdar Tekkeleri", s. 103.

51 Beyzâde Osman Bey, *Mecmûa-i Cevâmi* (haz. Ahmed Nezih Galitekin), *Osmanlı Kaynaklarına Göre İstanbul: Câmi, Tekke, Medrese, Mekteb, Türbe, Hamam, Kütüphâne, Matbaa, Mahalle ve Selâtîn İmâretleri* içinde, I-II, İşaret Yayınları, İstanbul 2003. I (19-120), II (121-186), s. 158; Şimşek, "Son Dönem Celvetî Şeyhlerinden Bandırmalızâde Ahmed Münib Efendi'nin Hayatı, Eserleri ve Mecmûa-yı Tekâyâ'sı", s. 166; Aşkar, "Son Dönem Tekke Mecmûalarından Yeşilzâde Mehmed Salih Efendi'nin Rehber-i Tekâyâ'sı", s. 151; Özdamar, *Dersaâdet Dergâhları*, s. 223.

52 Albayrak, *Son Devir Osmanlı Ulemâsı*, V, 49, 4-5 numaralı vesîkalar (Albayrak belgelerdeki "Raûfî" nisbelerini yanlış olarak "Rifâî" şeklinde okumuştur); Tanman, "Raufî Tekkesi", *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*, VI, 310; Özdamar, *Dersaâdet Dergâhları*, s. 220; Ramazan Muslu, *Osmanlı Toplumunda Tasavvuf*, s. 98; Hür Mahmud Yücer, *Osmanlı Toplumunda Tasavvuf: Sûfîler, Devlet ve Ulemâ (XIX. Asır)*, İstanbul 2002, s. 197-198. Ayrıca bk. Çetin, "İstanbul'daki, Tekke, Zâviye ve Hânkahlar Hakkında 1199 (1784) Tarihli Önemli Bir Vesika", s. 589; Köse, *İstanbul Halvetî Tekkeleri*, s. 417 (Topkapı Sarayı Müzesi Arşivi, nr. E.3333'de kayıtlı tekkeler listesinden). Tekkenin vakfiyesi için bk. Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi, *Tekâyâ ve Zevâyâ Defteri*, nr. 109, s. 26.

53 Albayrak, *Son Devir Osmanlı Uleması*, V, 49; *İstanbul Tekkeleri Nüfus Vukû'atı Defteri* (haz. Ahmed Nezih Galitekin), s. 383.

54 *İstanbul Tekkeleri Nüfus Vukû'atı Defteri* (haz. Ahmed Nezih Galitekin), s. 383.

55 Köse, *İstanbul Halvetî Tekkeleri*, s. 239-241.

56 İstanbul Müftülüğü Meşihat Defterleri, nr. 1740: Sayfa: 39, evrak oda nr. 10. Tebyiz tarihi 29 B 1338.

57 Bk. Kılıç, "Yedi Tepeli Şehrin Tekkeleri ve Muhyiddîn Efendi'nin "Tomâr-ı Tekâyâ"sı", s. 270.
58 *İstanbul Tekkeleri Nüfus Vukû'atı Defteri* (haz. Ahmed Nezih Galitekin), s. 383.
59 Telci, "İstanbul Tekkeleri Hakkında 1885 Tarihli Bir İstatistik", s. 207.
60 Albayrak, *Son Devir Osmanlı Uleması*, V, 27.
61 Yeşilzâde Mehmed Sâlih, *Rehber-i Tekâyâ* (haz. Ahmed Nezih Galitekin), *Osmanlı Kaynaklarına Göre İstanbul: Câmi, Tekke, Medrese, Mekteb, Türbe, Hamam, Kütüphâne, Matbaa, Mahalle ve Selâtîn İmâretleri* içinde, I-II, İşaret Yayınları, İstanbul 2003, s. 252-253; Aşkar, "Son Dönem Tekke Mecmûalarından Yeşilzâde Mehmed Salih Efendi'nin Rehber-i Tekâyâ'sı", s. 153-154.
62 Albayrak, *Son Devir Osmanlı Uleması*, V, 49; Tanman, "Ahmed Raûfî", VI, 309-310.
63 Beyzâde Osman Bey, *Mecmûa-i Cevâmi*, I, Karabet ve Kasbar Matbaası, İstanbul 1304 (haz. Ahmed Nezih Galitekin), s. 158.
64 Yeşilzâde Mehmed Sâlih, *Rehber-i Tekâyâ* (haz. Ahmed Nezih Galitekin), s. 253. (1335/1919); Şimşek, "Son Dönem Celvetî Şeyhlerinden Bandırmalızâde Ahmed Münib Efendi'nin Hayatı, Eserleri ve Mecmûa-yı Tekâyâ'sı", s. 165.
65 Yeşilzâde Mehmed Sâlih, *Rehber-i Tekâyâ* (haz. Ahmed Nezih Galitekin), s. 252. (1335/1919); Aşkar, "Son Dönem Tekke Mecmûalarından Yeşilzâde Mehmed Salih Efendi'nin Rehber-i Tekâyâ'sı", s. 154.
66 *Âsitâne-i Aliyye'de ve Bilâd-ı Selâse'de Kâ'in el-Ân Mevcûd ve Muhterik Olmuş Tekyelerin İsim ve Şöhretleri ve Mukâbele-i Şerîf Günleri* (haz. Ahmed Nezih Galitekin), *Osmanlı Kaynaklarına Göre İstanbul: Câmi, Tekke, Medrese, Mekteb, Türbe, Hamam, Kütüphâne, Matbaa, Mahalle ve Selâtîn İmâretleri* içinde, İşaret Yayınları, İstanbul 2003, s. 214; *Hânkâhnâme* (haz. Ahmed Nezih Galitekin), *Osmanlı Kaynaklarına Göre İstanbul: Câmi, Tekke, Medrese, Mekteb, Türbe, Hamam, Kütüphâne, Matbaa, Mahalle ve Selâtîn İmâretleri* içinde, I-II, İşaret Yayınları, İstanbul 2003, s. 236; Şimşek, "Son Dönem Celvetî Şeyhlerinden Bandırmalızâde Ahmed Münib Efendi'nin Hayatı, Eserleri ve Mecmûa-yı Tekâyâ'sı", s. 154.
67 Günay Kut, "İstanbul Tekkelerine Ait Bir Kaynak: Dergeh-nâme", *Acâibü'l-mahlûkât: Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları II* (haz. Fatma Büyükkarcı Yılmaz), Simurg, İstanbul 2010, s. 179.
68 Övüç, "1341 Defterine Göre 1925'te Üsküdar Tekkeleri", s. 104. Vakfiyesinin ve vakıf icâre defterinin tahlil ve yayını için bk. Mehmet Cemal Öztürk, "Beykoz Hâfız Mehmed Efendi Dergâhı Vakfiyesi", *Osmanlı Coğrafyası Kültürel Arşiv Mirasının Yönetimi ve Tapu Arşivlerinin Rolü Uluslararası Kongresi 21-23 Kasım 2012: Bildiriler*, III, Ankara 2013, 819-831.
69 Köse, *İstanbul Halvetî Tekkeleri*, s. 238.
70 Övüç, "1341 Defterine Göre 1925'te Üsküdar Tekkeleri", s. 108-109.
71 M. Baha Tanman, "Beykoz Çayırı Tekkesi", *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*, İstanbul 1994, II, 196.
72 Albayrak, *Son Devir Osmanlı Uleması*, V, 50. Baha Tanman tekkenin 1845 senesinde yapıldığını kaydetmekte (II, 196) ise de, son postnişin Ali Mazhar Efendi'nin tercüme-i hâl varakasında tekkenin ilk yapım tarihi 1290/1873 olarak kayıtlıdır (Albayrak, *Son Devir Osmanlı Uleması*, V, 50).
73 Albayrak, *Son Devir Osmanlı Uleması*, V, 50, 6-8 numaralı vesikalar.
74 Albayrak, *Son Devir Osmanlı Uleması*, V, 50; Övüç, "1341 Defterine Göre 1925'te Üsküdar Tekkeleri", s. 108-109.
75 Tanman, "Beykoz Çayırı Tekkesi", II, 196. Edhem Efendi'nin mezar taşı ve kitâbesi için bk. Galitekin, *Beykoz Kitâbeleri*, II, 687.
76 İstanbul Müftülüğü Meşihat Defterleri, nr. 1744: Sayfa: 88. Evrak nr. 113/309, 332, 310, 336, 299, 295, 331. Tebyiz Tarihi: 2 Za 1338.
77 İstanbul Müftülüğü Meşihat Defterleri, nr. 1743; Sayfa: 75, evrak nr. 68, 22 Ş 1338.
78 İstanbul Müftülüğü Meşihat Defterleri, nr. 1745: Sayfa: 163. Evrak nr. 27. Tebyiz Tarihi: 18 L 1338.
79 İstanbul Müftülüğü Meşihat Defterleri, nr. 1740: Sayfa: 16, Evrak oda no: 307, Tabyiz tarihi: 23 Za 1338; İstanbul Müftülüğü Meşihat Defterleri, nr. 1743: Sayfa: 23, Evrak nr. 124. Tebyiz tarihi: 1 Z 1338. 24 Zilkâde 1338/9 Ağustos 1920'de Bursa'daki Karabaş-ı Velî tekkesi şeyhi iken İstanbul'a hicret eden Mustafa Nazif Efendi Çayır Tekkesi'ne talip olmuş ancak Meclis-i Meşâyihçe uygun bulunmamıştır. Bk. İstanbul Müftülüğü Meşihat Defterleri, nr. 1744: Sayfa: 73, evrak nr. 127/805. Tebyiz tarihi: 24 Za 1338.
80 Galitekin, *Beykoz Kitâbeleri*, I, 159.
81 M. Bana Tanman, "Akbaba Tekkesi", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, II, 221-222; M. Baha Tanman, "Akbaba Tekkesi", *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*, I, 153-154; Fahri Maden, "Beykoz'da Bir Horasan Ereni: Akbaba Sultan, Tekke ve Türbesi", *Alevilik Araştırmaları Dergisi*, sayı: 4 (Ankara, Aralık 2012), 177-184; Fahri Maden, *İstanbul Bektaşileri*, Ankara 2019, s. 189-194. Ayrıca bk. Ayvansarâyî, *Hadîkatü'l-cevâmi*, s. 558; M. Tayyip Gökbilgin, "Boğaziçi", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, VI, 257; Özdamar, *Dersaâdet Dergahları*, s. 220..

82 M. Hanefi Bostan, "XV., XVI. ve XVII. Yüzyıllarda Yoros (Beykoz) Kazasında İskân Yerleri ve Nüfus", *Uluslararası Türk Dünyası Eğitim Bilimleri ve Sosyal Bilimler Kongresi Bildirileri* (ed. Sinan Demirtürk), Ankara 2016, IV, 120-121 (117-147).
83 Evliyâ Çelebi, *Evliyâ Çelebi Seyahatnâmesi* (haz. Robert Dankoff, Seyit Ali Kahraman, Yücel Dağlı), Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2006, I, 241.
84 Ayvansarâyî, *Hadîkatü'l-cevâmi*, s. 558; Mehmet İpşirli, "Canfedâ Hatun", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, VII, 150-151.
85 Maden, "Beykoz'da Bir Horasan Ereni: Akbaba Sultan, Tekke ve Türbesi", *Alevilik Araştırmaları Dergisi*, sayı: 4 (Ankara, Aralık 2012), 180; Maden, *İstanbul Bektaşileri*, Ankara 2019, s. 191-192.
86 Bk. M. Baha Tanman, Mustafa Özdamar ve Fahri Maden'in referanslarını verdiğimiz çalışmaları. Nakşî Tekkesi olarak kayda geçen kaynaklar için bk. Ahmed Münib, *Mecmû'a-i Tekâyâ*, s. 202; Aşkar, "Son Dönem Tekke Mecmûalarından Yeşilzâde Mehmed Salih Efendi'nin Rehber-i Tekâyâ'sı", s. 146.
87 İstanbul Müftülüğü Meşihat Defterleri, nr. 1747: Sayfa: 122. Evrak nr. 27/384. Tebyiz Tarihi 22 S 1340/TE 1337; İstanbul Müftülüğü Meşihat Defterleri, nr. 1746: Sayfa: 88. Evrak nr. 108. Tabyiz Tarihi: 27 Safer 1340. Ayrıca bk. Övüç, "1341 Defterine Göre 1925'te Üsküdar Tekkeleri", s. 107.
88 Özdamar, *Dersaâdet Dergâhları*, s. 223.
89 Özdamar, *Dersaâdet Dergâhları*, s. 223.

Kaynaklar

Arşiv Belgeleri ve Yazmalar

Ahmed Hilmi Efendi, *Gümüşhânevî'nin Terceme-i Hâli*, M. Es'ad Coşan Arşivi, AHE Koleksiyonu
İstanbul Müftülüğü Meşihat Defterleri, nr. 1740: Sayfa: 16, Evrak oda no: 307, Tabyiz tarihi: 23 Za 1338.
İstanbul Müftülüğü Meşihat Defterleri, nr. 1740: Sayfa: 39, evrak oda nr. 10. Tebyiz tarihi 29 B 1338.
İstanbul Müftülüğü Meşihat Defterleri, nr. 1743: Sayfa: 23, Evrak nr. 124. Tebyiz tarihi: 1 Z 1338.
İstanbul Müftülüğü Meşihat Defterleri, nr. 1743; Sayfa: 75, evrak nr. 68, 22 Ş 1338.
İstanbul Müftülüğü Meşihat Defterleri, nr. 1744: Sayfa: 73, evrak nr. 127/805. Tebyiz tarihi: 24 Za 1338.
İstanbul Müftülüğü Meşihat Defterleri, nr. 1744: Sayfa: 8, Evrak nr. 188/1744, Tebyiz tarihi: 11 R 1339.
İstanbul Müftülüğü Meşihat Defterleri, nr. 1744: Sayfa: 88. Evrak nr. 113/309, 332, 310, 336, 299, 295, 331. Tebyiz Tarihi: 2 Za 1338.
İstanbul Müftülüğü Meşihat Defterleri, nr. 1745: Sayfa: 163. Evrak nr. 27. Tebyiz Tarihi: 18 L 1338.
İstanbul Müftülüğü Meşihat Defterleri, nr. 1745: Sayfa: 33, Evrak nr. 82. Tebyiz Tarihi: 18 Ra 1340.
İstanbul Müftülüğü Meşihat Defterleri, nr. 1745: Sayfa: 34. Evrak nr. 81. Tebyiz Tarihi: 1 Ra 1340.
İstanbul Müftülüğü Meşihat Defterleri, nr. 1745: Sayfa: 35. Evrak nr. 80/90. Tebyiz Tarihi: 27 S 1340.
İstanbul Müftülüğü Meşihat Defterleri, nr. 1747: Sayfa: 122. Evrak nr. 27/384. Tebyiz Tarihi 22 S 1340/TE 1337.
İstanbul Müftülüğü Meşihat Defterleri, nr. 1746: Sayfa: 88. Evrak nr. 108. Tabyiz Tarihi: 27 Safer 1340.
Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi, *Tekâyâ ve Zevâyâ Defteri*, nr. 109, s. 26.

Kitap, Makale ve Ansiklopedi Maddesi

Afyoncu, Erhan, "Mehmed Said Paşa, Yirmisekizçelebizâde", *DİA*, XXVIII, 524-526.
Ahmed Münib, (2003). *Mecmû'a-i Tekâyâ* (haz. Ahmed Nezih Galitekin), *Osmanlı Kaynaklarına Göre İstanbul: Câmi, Tekke, Medrese, Mekteb, Türbe, Hamam, Kütüphâne, Matbaa, Mahalle ve Selâtîn İmâretleri* içinde, İşaret Yayınları, İstanbul, s. 187-207.

Albayrak, Sadık, (1996). *Son Devir Osmanlı Uleması*, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür İşleri Daire Başkanlığı Yayını, I-V, İstanbul.
Galitekin, Ahmet Nezih (haz.), (2003). *Âsitâne-i Aliyye'de ve Bilâd-ı Selâse'de Kâ'in el-Ân Mevcûd ve Muhterik Olmuş Tekyelerin İsim ve Şöhretleri ve Mukâbele-i Şerîf Günleri*, *Osmanlı Kaynaklarına Göre İstanbul: Câmi, Tekke, Medrese, Mekteb, Türbe, Hamam, Kütüphâne, Matbaa, Mahalle ve Selâtîn İmâretleri* içinde, İşaret Yayınları, İstanbul, s. 209-221.
Aşkar, Mustafa, (2000). "Son Dönem Tekke Mecmûalarından Yeşilzâde Mehmed Salih Efendi'nin Rehber-i Tekâyâ'sı", *Tasavvuf İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi*, Ankara, 129-164.
Ayvansarâyî Hüseyîn Efendi, (2001). *Hadîkatü'l-cevâmi: İstanbul Câmileri ve Diğer Dînî-Sivil Mi'mârî Yapılar* (haz. Ahmed Nezih Galitekin), İşaret Yayınları, İstanbul.
Beyzâde Osman Bey, (2003). *Mecmûa-i Cevâmi* (haz. Ahmed Nezih Galitekin), *Osmanlı Kaynaklarına Göre İstanbul: Câmi, Tekke, Medrese, Mekteb, Türbe, Hamam, Kütüphâne, Matbaa, Mahalle ve Selâtîn İmâretleri* içinde, I-II, İşaret Yayınları, İstanbul. I (19-120), II (121-186).
Bostan, M. Hanefi, (2016). "XV., XVI. ve XVII. Yüzyıllarda Yoros (Beykoz) Kazasında İskân Yerleri ve Nüfus", *Uluslararası Türk Dünyası Eğitim Bilimleri ve Sosyal Bilimler Kongresi Bildirileri* (ed. Sinan Demirtürk), Ankara, IV, 120-121 (117-147).
Çetin, Atillâ, (1981). "İstanbul'daki, Tekke, Zâviye ve Hânkahlar Hakkında 1199 (1784) Tarihli Önemli Bir Vesika", *Vakıflar Dergisi*, sy. XIII, Ankara, 583-590.
Evliyâ Çelebi, (2006). *Evliyâ Çelebi Seyahatnâmesi* (haz. Robert Dankoff, Seyit Ali Kahraman, Yücel Dağlı), Yapı Kredi Yayınları, I.
Eyice, Semavi, (2007). *Bizans Devrinde Boğaziçi*, İstanbul, Yeditepe Yayınevi, 2. Baskı.
Galitekin, Ahmed Nezih, (2017). *Beykoz Kitâbeleri*, I-II, Beykoz Belediyesi Kültür Yayınları, İstanbul.
M. Tayyip Gökbilgin, "Boğaziçi", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, VI, 251-262.
Harman, Ömer Faruk, "Yûşa'", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, XLIV, 43-45.
Hür, Yücer Mahmud, (2002). *Osmanlı Toplumunda Tasavvuf: Sûfiler, Devlet ve Ulemâ (XIX. Asır)*, İstanbul 2002.
Galitekin, Ahmed Nezih (haz.), (2003). *İstanbul Tekkeleri Nüfus Vukû'atı Defteri* (haz. Ahmed Nezih Galitekin), *Osmanlı Kaynaklarına Göre İstanbul: Câmi, Tekke, Medrese, Mekteb, Türbe, Hamam, Kütüphâne, Matbaa, Mahalle ve Selâtîn İmâretleri* içinde, I-II, İşaret Yayınları, İstanbul, s. 261-388.
Galitekin, Ahmed Nezih (haz.), (2003). *İstanbul ve Bilâd-ı Selâse'de Mevcut Tekke, Zâviye ve Türbelere Muharremiyye Nâmıyla Haremeyn Hazinesi'nden Verilen Meblâğı Gösterir 1277 Yılına Ait Müfredât Defteri* (haz. Ahmed Nezih Galitekin), *Osmanlı Kaynaklarına Göre İstanbul: Câmi, Tekke, Medrese, Mekteb, Türbe, Hamam, Kütüphâne, Matbaa, Mahalle ve Selâtîn İmâretleri* içinde, I-II, İşaret Yayınları, İstanbul, s. 463-493.
Kılıç, Mahmud Erol, (1997). "Yedi Tepeli Şehrin Tekkeleri ve Muhyiddîn Efendi'nin "Tomâr-ı Tekâyâ"sı", *İstanbul Armağanı 3: Gündelik Hayatın Renkleri* (haz. Mustafa Armağan), İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür İşleri Daire Başkanlığı Yayınları, İstanbul, s. 259-274.
Koçu, Reşat Ekrem, "Yuşâ Dergâhı", *İstanbul Ansiklopedisi*, VIII, 4482.
Köse, Fatih, (2012). *İstanbul Halvetî Tekkeleri*, Marmara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, İstanbul.
Kut, Günay, (2010). "İstanbul Tekkelerine Ait Bir Kaynak: Dergeh-nâme", *Acâibü'l-mahlûkât: Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları II* (haz. Fatma Büyükkarcı Yılmaz), Simurg, İstanbul, 171-201.
Maden, Fahri, (2012). "Beykoz'da Bir Horasan Ereni: Akbaba Sultan, Tekke ve Türbesi", *Alevilik Araştırmaları Dergisi*, sayı: 4,Ankara, Aralık, 177-184.
Maden, Fahri, (2019). *İstanbul Bektaşileri*, Ankara.
Melek Paşazâde Kadrî Bey, (2003). *Hânkâhnâme* (haz. Ahmed Nezih Galitekin), *Osmanlı Kaynaklarına Göre İstanbul: Câmi, Tekke, Medrese, Mekteb, Türbe, Hamam, Kütüphâne, Matbaa, Mahalle ve Selâtîn İmâretleri* içinde, I-II, İşaret Yayınları, İstanbul, s. 233-240.
Muslu, Ramazan, (2004). *Osmanlı Toplumunda Tasavvuf* (18. Yüzyıl), İnsan Yayınları, İstanbul, 2. Baskı.
Naza, Emine, (1993-1995). "Yuşa Mescidi ve Tekkesi", *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*, I-VIII (1993-1995), VII, 538.
Osmânzâde Hüseyin Vassaf, (2015). *Sefîne-i Evliyâ*, I-V, Kitabevi, İstanbul, 3. Baskı.
Övüç, Erkan, (2016). "1341 Defterine Göre 1925'te Üsküdar Tekkeleri", *Tasavvuf*, yıl: 17 [Temmuz-Aralık], sayı: 38, 55-113.
Özdamar, Mustafa, (1994). *Dersaâdet Dergâhları*, Kırk Kandil Yayınları, İstanbul 1994.
Öztürk, Mehmet Cemal, (2013). "Beykoz Hâfız Mehmed Efendi Dergâhı Vakfiyesi", *Osmanlı Coğrafyası Kültürel Arşiv Mirasının Yönetimi ve Tapu Arşivlerinin Rolü Uluslararası Kongresi 21-23 Kasım 2012: Bildiriler*, III, Ankara, 819-831.
Şahin, Haşim, "Yahyâ Efendi, Beşiktaşlı", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, XIIIL,

243-244.
Şimşek, Selami, "Son Dönem Celvetî Şeyhlerinden Bandırmalızâde Ahmed Münib Efendi'nin Hayatı, Eserleri ve Mecmûa-yı Tekâyâ'sı", *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, s. 135-172.
Tanman, M. Baha, "Ahmed Raûfî", *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*, VI, 309-310.
Tanman, M. Bana, "Akbaba Tekkesi", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, II, 221-222.
Tanman, M. Baha, "Akbaba Tekkesi", *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*, I, 153-154.
Tanman, M. Baha, "Atâ Efendi Tekkesi", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, IV, 36.
Tanman, M. Baha, (1994). "Beykoz Çayırı Tekkesi", *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*, İstanbul, II, 196.
Tanman, M. Baha, "Mehmed Emîn Efendi Tekkesi", *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*, V, 360-361.
Tanman, M. Baha, "Raufî Tekkesi", *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*, VI, 310.
Telci, Cahit, (1994). "İstanbul Tekkeleri Hakkında 1885 Tarihli Bir İstatistik", *50. Yıl Atatürkçülük Armağanı*, Akademi Kitabevi, İzmir, 197-208.
Yeşilzâde Mehmed Sâlih, (2003). *Rehber-i Tekâyâ* (haz. Ahmed Nezih Galitekin), *Osmanlı Kaynaklarına Göre İstanbul: Câmi, Tekke, Medrese, Mekteb, Türbe, Hamam, Kütüphâne, Matbaa, Mahalle ve Selâtîn İmâretleri* içinde, I-II, İşaret Yayınları, İstanbul, s. 241-260.
Yılmaz, Necdet -Coşkun Yılmaz, (2006). *İstanbullu Sahâbeler*, Bilge Yayınları, İstanbul, 2. Baskı.
Zâkir Şükrî Efendi, (1980). *Die İstanbuler Derwisch-Konvente und Ihre Scheiche "Mecmû'a-i Tekâyâ"* (Metni hazırlayan: Mehmet Serhan Tayşi, Notlar ve dizini hazırlayan: Klaus Kreiser), Freiburg im Breisgau: Klaus Schwarz Verlag.